Anul X. Brașov, Joi 3 (16) April 1914. Nr. 14.

DEȘTEPTAREA

Foaie națională independentă.

Apare odată pe săptămână.

Abonamente: Pe un an 6 cor. Dusă acasă sau cu poșta 8 coroane. Pentru străinătate 15 franci. Numeri singuratici 10 bani.

Redacțiunea și Administrațiunea: TIPOGRAFIA CIURCU & COMP., BRAȘOV Strada Hirscher Nr. 11.

Inserțiuni se primesc cu prețurile cele mai reduse după învoială. Prețul normal 5 bani 1 cm. pătrat. »Manuscrise nu se înapoiază«.

Pregătiri electorale.

Brașov, 3 Aprilie v. 1914.

Legea cea nouă electorală, precum și ordinile și instrucțiunile ministeriale de executare, s'au publicat deja și s'au început chiar și examenele de alegători pentru ceice în înțelesul dispozițiunilor legii celei nouă electorale urmează să fie luați în liste în baza cenzului intelectual. Cu un cuvânt s'au pus la cale toate, pentruca pe anul viitor să se pregătească din vreme listele electorale, care vor avea să cuprindă pe de oparte pe toți alegătorii din listele cele vechi, pe de altă parte un număr mai mare de alegători noi în baza drepturilor lărgite prin legea cea nouă.

Se știe anume și s'a relevat foarte mult, că punctul gravaminal cel mai de seamă a fost împrejurarea, că legea pentru împărțirea cercurilor electorale a arondat astfel acele cercuri, încât din 42 de cercuri, în câte aveam până acuma majoritate românească, abia au mai rămas cam 27 cercuri, în care se poate conta la acea majoritate. Din acest motiv mai ales s'a ridicat ca o grea piedecă încontra pactului tocmai această reducere a cercurilor electorale cu majoritate românească, iar ecoul acestei plângeri îndreptățite n'a putut fi slăbit nici până în ziua de astăzi și probabil va forma încă multă vreme punct de neînțelegere în chestiunea românească, devenită astăzi atât de acută și importantă.

Disproporționalitatea în numărul de comune, cari alcătuiesc un cerc de votare românesc și unul săsesc, are ce e drept oarecare neînsemnat ventil regulator în dispozițiunile de arondare pendente de ordine ministeriale, dar în termini generali remediu eficace s'ar putea aduce tot numai prin lege, care însă de sigur nu va urma în curând.

Astfel va trebui să se ia măsuri cât mai întinse și mai reale pentru a sta pregătiți în fața legii celei noua.

Ar fi fost fără îndoială un mare câștig, ca numărul cercurilor electorale cu majorități românești să fie cât mai sporit, pentru ca și noi să putem intra mai cu temeiu în viață publică a statului, de care atâta vreme am stat streini și izolați. Dacă deocamdată însă prin imprudența și neprevederea noastră am suferit o decepțiune, și încă o mare decepțiune, nu ne e permis a ne învinui reciproc, ci dincontră a trage și din acest fapt învățătura atât de priincioasă elementului săsesc, că prin bună înțelegere și concesiunile reciproce ne sunt mai ușor accesibile, căci bunăvoința nu poate exista, unde lipsește încrederea împrumutată.

Pe de altă parte în constelațiunea actuală, cum am accentuat și altădată, ne dovedește opoziția maghiară cu mult mai numeroasă și mai puternică, că orice acțiune politică, judecată ca neoportună intereselor mari ale statului — pe drept sau pe nedrept, nu impoartă — nu poate conta la o isbândă și cu un mare de am avea nu 5 deputați, câți avem azi, sau 15 deputați, câți am avut în timpul cel mai priincios, cu program naționalist excluziv, ci 100 de deputați nu vor putea produce absolut nici un curent în mersul carului statului nostru. Ba și mai caracteristic devine faptul prin aceea, că din cele 42 de cercuri cu majorități românești abia 15 au și dat în faptă deputați români naționaliști într'o singură campanie electorală.

Morala acestei stări este, că poporului nostru îi lipsește încă școala politică și că lărgirea treptată a dreptului electoral s'a impus prin forța împrejurărilor.

Se naște acum întrebarea: Ce avem de făcut în situațiunea schimbată?

După părerea noastră, în prima linie se impune o organizațiune serioasă și conscientă în comune și municipii, care la timpul său să poată da mână de ajutor organizațiunei centrale.

In linia a doua se reclamă o îndrumare a poporului spre cultură prin școală, pentruca să sporim cadrele alegătorilor noștri la proporțiunea noastră numerică.

Iar în linia a treia este de rigoare absolută o măsură anumită de prudență și circumspecțiune, care să ofere ocaziune factorilor chemați să se convingă, că patriotismul nostru probat prin zeci de veacuri și jertfe enorme stă mai pre sus de ori ce îndoială și că incriminările de gravitațiuni în afară, ori și numai de tendințe separatis-

ECONOMIE.

(Urmare)

Prepararea scrobelii

Scrobeala necesară mai întâi o înmuiem. Apa să nu clocotească, când punem scrobeala in ea. Stearina și glicerina fac ca scrobeala să fie cu luciu și elastică; albitura o putem călca mai ușor și fierul de călcat nu se lipește de albitură. Dacă iarna punem puțină sare în scrobeală, ea nu inghiață.

Pânza caldă absoarbe ușor scrobeala. Dacă scrobeala proaspătă nu o folosim imediat, punem peste ea puțină apă, ca să nu prindă pieliță.

Pentru ¼ kilogram de scrobeală luăm 1½ litru de apă,

la 1 parte scrobeală 3 părți,

1 lingură de borax,

7 grame de stearină,

1 foiță de gelatină, pe care mai întâi am disolvat-o impreună cu boraxul în puțină apă.

Îmbrăcămintea

Principala menire a îmbrăcămintei e, să ne apere corpul contra variațiunilor de temperatură.

Materialul ni-l dă sau regnul animalic, cum e lâna, mătasa, blănurile, sau ni-l dau plantele, d. ex. inul, cânepa și bumbacul. Stofele de multe ori sunt preparate din materii amestecate, d. ex din lână și bumbac sau din mătase și bumbac.

Ca să ne convingem dacă o stofă e preparată din lână curată, scoatem din ea câteva fire și le ardem. Lâna curată împrăștie un miros de unghii arse și lasă în urma ei un fel de cenușe, ca cea de cărbune.

Bumbacul arde de tot nu lasă cenușe și nu împrăștie nici un miros.

Lâna e mai călduroasă decât bumbacul, căci ea mai greu lasă să se piardă căldura corpului nostru, cu alte cuvinte e rea conducătoare de căldură.

Bumbacul păstrează mai bine căldura, decât stofele de in și de cânepă; așadară pentru păstrarea sănătății e mai bună pânza de bumbac decât pânza de in, căci suntem mai feriți de răceală.

Imbrăcămintea variază după etate.

Bătrânii au lipsă de haine mai călduroase decât tinerii, pentru că trupul lor desvoaltă mai puțină căldură. Copiii nu trebuie îmbrăcați cu haine prea călduroase.

Imbrăcămintea mai variază și după climă și anotimpuri.

Imbrăcămintea să fie largă, ca să nu impiedece mișcările trupului și circulațiunea sângelui, să nu apese stomacul și nici alte organe.

Grumazul trebuie să fie liber; cârpele și șalurile călduroase nu sunt sănătoase, căci ele aduc cu sine guturaiu, gâlci și tuse.

Corsetul e tot atât de stricăcios pentru fete tinere, ca și pentru dame. El e cu adevărat un instrument de tortură, care apasă organele interne și prin această cauzează multe morburi și năcazuri.

Dacă totuși purtăm corset, el să fie ușor, să nu apese stomacul și să nu împiedece circulația sângelui.

Tot atât de stricăcioase ca și corsetul sunt și legăturile pentru ciorapi.

Ghetele să fie largi și comode, cu tocul lat și scund. Ghetele mici cauzează dureri de picioare, bătături și nu sun tnici frumoase, nici igienice.

Ghetele trebuie curățite în fiecare zi, căci astfel țin și ele mai mult. Din când in când să le ungem cu seu sau cu vaselină, pentru ca pielea să rămână moale. Ghetele ude nu e bine să le punem lângă sobă, ci să le umplem cu cucu-

tice, sunt pure halucinațiuni. Tendința noastră să fie a desarma pe toți vrășmașii culturei noastre românești și legei noastre strămoșești, dovedindu-le, că nu prin trădare de neam ori de lege se caracterizează patriotismul adevărat, ci prin afirmarea iubirei de neam și de lege între toate împrejurările în deplină concordanță cu interesele adevărată ale patrieimame.

Sunt oare semne de patriotism pornirile pătimașe ale opozițiunei discreditând țara economicește și tinzând la spargerea triplei alianțe și cochetare cu Rusia? Dacă am face noi așa ceva, oare nu s'ar răsvrăti toată opinia publică ungară contra noastră ca contra unor trădători de patrie?

Ei bine, aici avem cel mai clasic exemplu și punct de comparațiune între ce trebuie făcut și ce trebuie evitat, chiar și în focul cel mai violent al luptelor și în isbucnirea cea mai pătimașe a sentimentelor.

Contele Tisza despre politica rusească.

(Un articol remarcabil).

„Mare înmărmurire între d-nii noștri din opoziție și ziarele noastre, deoarece am cutezat să scriu despre chestiile externe. M-au defăimat, m-au botjocurit din cauza aceasta m-au acuzat înaintea cercurilor înalte din Viena: obiectul misterios al dorințelor lor imploratoare. Ca și când ar fi un lucru nedemn pentru ministrul-președinte al țării, așa-dară tocmai pentru depozitarul încrederii poporului maghiar, a se nizui, ca cu armele cinstite ale explicației, a le clarificării, ale argumentelor, să convingă poporul despre interesele bine pricepute ale țării și despre starea corectă a politicei sale. Lor le-a venit la îndemână faptul, că despre ultimul meu articol, scris în „Igazmondó“, s a tractat în câteva ziare rusești. Lucrul s-a petrecut așa, că într-o propozițiune a acestui articol, un ziar vienez, din greșală, a tradus espresia „orgoliul Rusiei“ ca „mania grandomaniei rusești“ și această espresiune a fost dificultată de două-trei ziare rusești. Și cu drept ar fi putut-o dificulta, daca de fapt așı fi folosit-o. Căci ar fi un lucru desgustător și necorect, ca ministrul unei mari puteri să vorbească de mania grandomaniei celeilalte mari puteri. După ce însă nici-când nu am riscat o astfel de afirmație, a fost de ajuns pur și simplu a afirma, că traducerea e greșită și cu aceasta întreagă afacerea s-a netezit fără urmă. Acea rebeliune, de care vorbeau ziarele noastre opoziționiste, a existat numai în fantazia lor; despre lucrul acesta nu s'a făcut vorbă nici pe terenul diplomatic, ba și pressa streină a trecut cu resignare peste el la ordinea zilei:

Și nici nu se putea altcum. Căci un imperiu atât de uriaș ca și Rusia, poate, și de fapt și are dorințe de mărire, Lucrul acesta însă îl poate ști și un copil. că acăstă dorință de de mărire se poate manifesta în o astfel de direcțiune, care ar putea veni în conflict cu interesele monarhiei noastre și astfel și în opunere cu ea. Ea poate lua o astfel de direcțiune; nu trebue însă să se desvoalte în o astfel de direcțiune; tocmai din contră: istoria celor din urmă douăzeci de ani dovedește că dacă imperiul rus își pricepe corect problema sa și chemarea față de rassele, cari locuiesc în partea sud-ostică a Europei, atunci orice nizuință a sa, îndreptată spre îmbunătățirea sorții acestora, o poate aduce în armonie cu interesele și nizuințele monarhiei austro-ungare.

Noi am fost cei dintâi, cari am propagat independența și desvoltarea liberă a popoarelor creștine, cari locuiesc în Balcani. De acest principiu suntem și azi. Această cauză nobilă o putem servi mână în mână cu Rusia, și politica noastră numai atunci va veni în contrast cu Rusia, când ea va tinde spre cucerire, spre nizuința de a fi tutor peste popoarele creștine din Balcani.

Aceasta a fost în trecut politica tradițională a imperiului rus. In decurs de două sute de ani, cu o nizuință consecutivă, a pornit contra imperiului turc una după alta expediții de cucerire, și i-a luat când o provincie, când alta. Politica aceasta deja înainte cu șeasezeci de ani a adus în contrast pe Rusia cu Austria de odinioară și de atunci cu mai multe ocazii s-a dovedit, că îmbulzirea mai departe de cucerire a Rusiei nu se putea privi cu mânile în sân. E fapt cunoscut de ori-și-cine, că în această privință ar putea fi un contrast între noi. Dar numai în acest caz, căci acest contrast nimeni nu-l dorește la noi, ba ori-cine ar primi cu bucurie, ca în înțelegere cu Rusia, să se poată asigura independența și desvoltarea pacinică a Balcanului.

Către finea secolului trecut s-a deschis pentru aceasta întâioară perspectiva, când în așa numita convențiune de la Mürzsteg am ajuns la învoială cu Rusia și am adus în armonie procedura noastra din Peninsula Balcanică. Atunci, ca simplu deputat, mi-am esprimat bucuria mea, față de acest lucru, în delegațiuni. Și am accentuat cuvânt de cuvânt aceleași adevăruri, pe cari le mărturisesc și le propag și azi. In ultimele delegațiuni însă am enunțat din scaunul de ministru-președinte, că „monarhia noastră poate face bune servicii cauzei păcii, dar numai atunci și numai întru atâta, întru cât și pe viitor se manifestează acea politică rusească, care nu aduce cu sine contraste între nizuințele Rusiei și ale monarhiei noastre în Balcani. Ori-ce semn arată, că în această privință în ultimele luni situația s-a clarificat esențial. Și cu bucurie lăuntrică putem constata, că purtarea Rusiei în decursul lunilor ultime dovedește validitarea acestei politice mai limpezi și mai corecte din punct de vedere a intereselor Rusiei. Noi am comite o greșeală mare, dacă la aceasta nu am răspunde și noi cu accentuarea deschisă a politicei de pace și dacă nu ne-am nizul să clarificăm situația și să aducem în armonie acțiunile reciproce“.

Cum stă așa-dară lucrul? In primul rând însuși Majestatea sa Țarul Rusiei, în general însă diriguitorii responsabili ai politicei externe rusești, urmează acea politică rusească mai corectă, mai clară, care nu ne aduce în contrast reciproc și nu provoacă față de noi primejdiile răsboiului. Aceasta o luăm la cunoștință cu bucurie și cu recunoștință, și din parte-ne bucuros facem totul pentru consolidarea bunei înțelegeri.

Numai un orb nu vede însă, că în sânul națiunei rusești pulsează cu mare putere *și acea direcție panslavă*, care atacă în interesele sale monarhia austro-ungară și cu deosebire națiunea maghiară Nu e permis însă, dar nici nu se poate ascunde faptul că, dacă în politica imperiului rus, de ceea-ce să ne ferească D-zeu, ar prevala această direcție, aceasta ar însemna un pericol atât de furtunos, față de care ne-am căutat și am aflat apărare în tripla alianță.

Nici un interes nu pretinde, ca acest curat adevăr să-l ascundem sub obroc. Noi nu păcătuim contra stimei față de imperiul rus, care stă cu noi în relații pretinești și nu numai că nu o păgubim, ci din contră: servim interesul păcii.

Complimente, fantasmgorii și lozince iluzorice să nu aștepte nimeni dela mine. De aceste mijloace josnice nu m-am folosit în trecut, și nu mă voi folosi nici în viitor.

Disprețuiește și nesocotește poporul acela, care pe astfel de căi oprite nizuiește să se strecoare în dragostea lui. Pe popor și încrederea lui numai acela îl cinstește, care, cum se cuvine bărbaților serioși, comentează înaintea lui adevărurile serioase și caută isvoarele puterii sale în sprijinul conscient al poporului clarificat și convins«

Controla învățământului poporal.

Poporul nostru este accesibil pentru elementele de cultură. Este numai o credință greșită când se afirmă din partea unora — că antipatia poporului față de școală și prin urmare față de problemele culturale este nelimitat de mare. Azi, prin crearea de legi școlare salutare din partea ocârmuitorilor destinelor țării noastre, am ajuns și noi Românii, în prielnica situațiune de a avea aproape pretutindenea școale corăspunzătoare cerințelor timpului și civilisațiunii. Dar asprimea legilor școlare — să zicem așa — n'a influințat atât asupra facerii de edificii corăspunzătoare, cât ma mult asupra pregătirii și asupra cualificațiunii învățătorilor din această țeară și îndeosebi asupra învățătorilor români. Știm câtă amărăciune a adus legea nouă școlară cu întrarea sa în vigoare, asupra multor corporațiuni și chiar în massa mare a popoporului nostru. Și pentruce? Nu doar că prin decretarea acestei legi ni s'a tras clopotul de moarte sau că ființa noastră ca popor s'ar fi știrbit etnicește. Din toate acestea, nimic. Tânguirea generală era că nu avem bani. Iar unii în exageiata lor pismă și invidie își luase de lozincă: *învățătorul trebue ținut și pe mai departe în starea precară materială.* Ei dar ce să-i faci? Glasul imperativ al civilisațiunii și emancipării statelor este totdeauna mai puternic decât glasul bârfelilor josnice. Poporul se uită azi cu încredere la școalele și învățătorii săi și aceia cari sunt conștii de misiunea nobilă ce o are învățătorul român din Ungaria — il încunjură cu simpatia lor. Că învățătorii români din această țeară au o

---

ruz sau cu orz să le ungem cu seu și să le lăsăm să se usuce. cât se poate mai departe de sobă.

Ghetele de lac țin frig iarna și cald vara.

Pălăria trebue să fie ușoară, vara, de coloare deschisă și cu margini mari, iarna: de coloare inchisă și călduroasă.

Curățenia hainelor.

O haină curată e prima condiție a sănătăți, și a prețuirii de sine. Dacă ne ținem haina in ordine, o curățim de pete, o petecim și o coasem, ea ține cu mult mai mult. Inaite de a o îmbrăca, sa o curățim, iar dacă e sgârcită, să o călcăm.

Vestmintele de lână peste vară trebuie să le păzim de molii. Să le curățim de praf și de murdării, să le aerizăm și punând intre ele camfor, praf de insecte sau tutun, să le învelim într-un cearșaf, să le așezăm in ladă sau să le atârnăm în dulap.

Curățirea petelor

Petele din haine trebuie imediat curățite. Astfel dispar mai ușor, căci nu pătrund adânc in firele țăsăturei.

Petele de unsoare le scoatem in modul următor:

1. Spălăm pata cu săpun, 2. sau o frecăm cu o bucățică de pânză muiată in benzin sau în spirt de salmiac, până când dispare.

Petele din luminare. Punem de-asupra petei hârtie sugătoare și o călcăm cu mașina ferbinte. Hârtia o schimbăm de atâtea ori, până ce pe ea nu se mai văd urme de unsoare.

Petele de cerneală. 1 Le frecăm cu lămâie sau cu acid (sare) de lămâie. 2 Vara, din haine deschise de pânză, le putem scoate cu paradise (patlagele roșii) verzi 3. Le înmuiem în lapte ferbinte, până când pata dispare.

Praful de măcriș, pe care-l aflăm in ori-ce farmacie, scoate foarte ușor petele de cerneală și de rugină; roade însă firele țăsăturii și în locul petei azi-mâne rămâne gaură. De aceea e mai bine dacă nu-l folosim.

Văpselile de oleu, să le frecăm cu spirt de terpentin, apoi scoatem pata de grăsime cu benzin, sau cu apă caldă săpunită,

Unsorile de trăsură și petele de smoală mai intâi le disolvăm cu vaselină sau cu unt, apoi le spălăm cu apă săpunită, și le clătim cu apă rece, sau le frecăm cu o cârpă muiată in petrol, le spălăm in apă săpunită și le clătim.

Petele de vin și de poame, dacă sunt proaspete, le putem scoate cu apă ferbinte. Pe pată turnăm încet apă ferbinte, in timp ce o frecăm cu o periuță. Pata dispare în câteva minute.

Benzinul, etherul, spirtul și salmiacul sunt materii explosibile. Să le folosim așadară numai ziua și nici când să nu le ducem aproapă de luminare sau de foc. Neprecauțiunea a cauzat multe năcazuri.

Gulerul dela haina bărbaților. dacă devine unsuros, il frecăm cu o perie inmuiată în apă amestecată cu salmiac și apoi cu o bucată de postav, până ce se curăță.

Mânușile de placè peste noapte le lăsăm înmuiate în benzin. Dimineața le stoarcem și le spălăm în benzin curat. Luăm apoi o pânză curată, pe care punem mânușile și le frecăm cu o altă bucată de postav. întâi pe dinlăuntru, apoi pe dinafară și le atârnăm afară la aier.

(Va urma.)

răspundere întreită față de școală și oficiul lor, ca mai înainte numai cu un deceniu, aceasta nu trebue să doară pe nimenea. Acestei responsabilități trebue să-i facă față purtătorii oficiului. Cei cari muncesc în agrul instrucțiunii și educațiunii poporului român, știu cât de laxă era controla învățământului și drept mărturisind, precum era inspecția — controla — așa era și sporul în învățământ. Azi învățătorii nu se mai pot plânge, că în școalele lor nu se exercită controlul necesar, nu se vor mai putea tângui, că trăiesc ca niște factori părăsiți și lipsiți de îndrumători în cariera lor spinoasă.

Și e mai bine așa. Dacă lucrătorul din fabrică care prelucră materii brute, este inspecționat în lucrările sale, de ce n'ar fi resonabil ca învățătorul care pregătește suflete pentru viața practică omenească, să fie cu atât mai vârtos controlat în prestațiunile sale civilisatorice.

Conform legislațiunei școlare învățătorul român se împărtășește astăzi nu mai puțin de cât de patru visite: protopop, revisor școlar, inspector reg. școlar și visitator școlar. In era veche constituțională — iertemi-se expresiunea — învățătorul depindea mai mult de bunăvoința și conștiința sa în prestațiunile școlare, el privia în oficiul dascălesc. adeseori, o ocupațiune de mâna a doua și îi era mult până trecea peste ziua critică și fatală a visitei inspectorului regesc și apoi toate erau în ordine. Dar nu învinuim pe învățător. Invinuim împrejurările mastere în cari a fost silit să trăiască bietul învățător. Un circular mai nou al Ministrului de culte ne dă de veste că începând cu anul respective cu finea acestui an școlar, elevii din clasa a VI a elementară vor fi supuși la un examen de capacitate din limba maghiară, din partea unor visitatori speciali de școale numiți din partea Ministrului instrucțiunii, prin care examen să se constate în ce măsură și-au însușit limba maghiară în scriere și vorbire și numai pe basa acestui examen să fie luați — la timpul lor — în listele electorale. Este oare păgubitoare controla severă ce se exercită asupra învățământului poporal? Noi avem convingerea că nu, deoarece prin *ea* ni-s'au adus școlile în rânduială și învățătorii într'o stare materială cinstită și demnă de poziția ce o ocupă în marea societate omenească Ca critici fideli nu avem obiceiul a lăuda cu tobe, surle și fanfare si a căuta nesfârșite ditirambe la apariția unor legi, cari, momentan și la aparență sunt greu de executat, dar pentru viitorul îndepărtat folositoare nouă.

Controla în văță mântului ce se exercită în școalele noastre va fi în interesul general al culturii și civilisațiunii poporului nostru. Numărul analfabeților, de care ne plângem azi, va scădea cu desăvârșire și prin lumina cunoștinței de carte ne vom da seama tot mai mult de rostul nostru în concertul popoarelor culte. Drepturile omenești se câștigă azi nu atât prin glasul tunului și zângănitul săbiilor, cât mai mult prin condiția imperativă a științei d carte.

Argus.

Lupta în potriva beției în Ungaria.

Revista »Antialcoolul», când și când și câte vre un ziar zilnic, scriu în potriva beției la sate, unii doctori la țeară și în orașe propovăduesc în potriva beției.

Să vedem ce se face în Ungaria?

Aici de o vreme încoace s'a părut că partidul muncitorilor va începe lupta în potriva băuturilor spirtoase cari zăpăcesc pe muncitori și-i fac să nu-și caute drepturile, precum s'ar cuveni. Alături cu muncitorii, duceau luptă Templierii cei buni, car lucrează aici, deși sunt numai 600.

Dar muncitorii s'au potolit ne urmând pilda cea bună dată de cei din Suedia.

Templierii au hotărât să înfințeze în Budapesta un cămin antialcoolic și un local pentru birou, cum și o casă de cetire.

La congresul din Cluj (1913) s'au ținut conferințe însemnate de profesori universitari. Mulțămită dascălilor de pe toate treptele, s'a înființat o societate de tineri din școli, hotărâți a nu bea de loc beuturi spirtoase și a îndemna și pe alții să urmeze această pildă.

Societatea a împrăștiat o mulțime de mii de broșuri în potriva beției. La Cluj a fost și o expoziție care Invederează ce s'a făcut în alte țări spre a apăra pe oameni de întâmplări nenorocite în timpul muncei, cum și în potriva boalelor. In deosebi însă s'a putut vedea ce s'a făcut în potriva beției. La o coferință în potriva beției au luat parte și fruntașii armatei, iar arhiducele Iosif a cerut să-l ferte, că împrejurări, mai pe sus de voință, l-au silit să nu poată lua și el parte, cum i-ar fi fost dorința.

Guvernul pare hotărât a îmboldi cât mai mult lupta în potriva beției și a cerut dascălilor de tot felul să se indeletnicească foarte cu dinadinsul, iar directorilor de școli să pue localurile la îndemână celor ce fac întruniri. In clasele mai înalte ale școalelor, cum și în școalele de unde es învățători și instructori, se vor da lecții despre primejdiile băuturilor spirtuoase, așa că eșind din școli să știe cum să propovăduească mai cu dibăcie și deci mai cu izbândă. dând întâiu și 'ntâiu, ei înșiși pilda cea bună.

Conferințele și lecțiile le vor ținea templierii cei buni și anume acei dintre ei cari sunt mai bine pregătiți și au tot odată și darul vorbirei.

Mare ajutor dă în luptă Societatea «Crucea», înfințată de catolici, încă din anul 1911. Congresul acestei societăți, ținut la Budapesta, a fost foarte însemnat. Odată cu congresul catolicilor mireni a fost și al preoților catolici protivnici spirtuoaselor.

Nici doctorii nu s'au lăsat mai pe jos ci ei și moasele lucrează cu multă sârguință în potriva demonului alcool.

Este și o centrală a societăților de nebăutori, care dă sprijin mișcărei întregi.

Centrala a izbutit a face să se ție la societățile muncitorești de asigurare în potriva boalelor, sfătuiri în potriva băuturilor spirtuoase. Tot ea a pus la cale mișcarea destul de puternică cu scop de-a face să fie închise cârciumele în zilele de Duminecă și de sărbători.

Tot centrala a fost răspândit un tablou, făcut de un pictor însemnat și întățișând suferințele unui muncitor pe care beția îl aruncă în ghiarele morței.

Casa centrală a asigurărilor muncitorești a înfințat lângă Buda-Pesta un spital, în care primesc și caută pe muncitorii bețivi, desvățându-i de patima lor. Pe cei anevoe de întors la calea cea bună îi țin mai îndelung într'un sanatoriu plătind societățile de asigurare cheltuiala Cu ajutorul statului se va înființa un sanatoriu deacestea, unde bolnavii să fie căutați fără plată.

In Octomvrie 1914 toate societățile vor face congres împreună și vor lua măsuri ca lupta s'o ducă, în înțelegere și uniți.

Nu ne-ar ședea rău să luăm și noi învățătură.

(*«Albina»*) *Sofia Nădejde.*

Cronică.

Sărbători fericite dorim tuturor abonenților, cetitorilor și sprijinitorilor foaei noastre.

—o—

Invitare. La producțiunea teatrală muzicală împreunată cu dans, ce o va aranja Societatea Sodalilor români »Lumina« din Brașov, Luni în 7 Aprilie st. v. 1914. (a doua zi de Paști) în sala hotelului »Central« Nr. 1. Inceputul precis la 8 ore seara. Prețul de intrare: de persoană K. 1.20 Bilete se pot căpăta seara la cassa.

NB Oferte marinimoase se primesc cu mulțămită și se vor chita publice. Venitul curat e destinat pentru ajutorarea Sodalilor Români din Brașov.

PROGRAM:

1. a) »Vivandiera« marș, cor bărbătesc de G. Dima b) »Imi place«, cor mixt de I. Vidu. 2. Declamațiune. 3. a) »Cântul locului natal«, cor de dame de Ștelănescu. b) »Foaie verde pup de crin«, cor mixt de Timotei Popoviciu. 4. Declamațiune. 5, Teatru: „Ovidiu Sicană« farsă în trei tablouri de I. A. Bassarabescu. După producțiune urmează dans.—

—o—

Distincția unui medic român Universitatea din Iași a fost înștiințată că pe d-l Dr. Emil Socor, șef de lucrări de fiziologi dela facultatea de acolo, facultatea de medicină din Paris, — ca o distincție deosebită, — l'a însărcinat în mod onorific cu funcțiunea de asistent la lucrările practice de fiziologie la acea facultate.— Trebue notat că aceasta e o distincție deosebită și care foarte rar se acordă în Franța unui străin.

—o—

A. S. R. principesa Elisabeta salutată de un orb. Se anunță din București: A. S. R. Principesa Elisabeta a vizitat alaltaieri d. a. expoziția de țesături și costume românești a societății »Țesătoarea« din Palatul Ateneului, cu care ocazie a reținut o pernă și mai multe stofe de borangic. A. S. R. Principesa Elisabeta a fost salutată, în sala expoziției Țesătoarea de un orb dela »Vatra Luminoasă«, anume Alecu Spiridon. Acesta, de fel din orașul Măcin, a exprimat dorința de a executa din fluer în fața A. Sale »Doina Oltului«. A. Sa a ascultat cu multă atenție cântecul orbului, căruia i-a mulțumit strângându-i mâna călduros.

—o—

Etna amenință cu erupțiune. După cum se anunță din Palermo, vulcanul Etna e pe cale de a erumpe în curând. Din crater iese un fum negru și des și până la înălțimea de 900 m. deasupra vulcanului plutesc nori grei de fum. Căldura e atât de mare încât apropierea de crater e imposibilă.

—o—

Un copil talentat. »Universul« primește dela corespondentul său din Silistra următoarele: In Silistra avem un copil care execută din țimbal, cu desăvârșită artă, bucățile grele ale marilor compozitori Mozart, Chopin, Gounod, Puccini, etc. provocând uimirea, când vezi agilitatea cu care reușește să redea toată frumusețea armonică a unei bucăți bine executate.

George M. Ionescu — așa se numește copilul — a împlinit abia acum o lună vârsta de cinci ani. Micul George a debutat Duminecă după amiazi în sala »Orient« pusă gratuit la dispoziție.

—o—

Banca franco-română. Din Paris se anunță, că cercurile financiare franceze sunt preocupate de constituirea unei bănci franco-române, care se va ocupa nu numai cu operațiuni de bancă, ci si cu înființarea de întreprinderi comerciale și industriale. Până acum s'a semnat pentru acest scop un capital de 6 milioane și jumătate.

—o—

STATUTELE

„UNIUNEI FEMEILOR ROMÂNE DIN UNGARIA"

Numele

§ 1.

Reuniunile femeilor române din Ungaria se asociază formând împreună *«Uniunea femeilor române din Ungaria»*

Scopul.

§ 2.

Scopul «Uniunei femeilor române din Ungaria», este: întrunirea tuturor Reuniunilor de femei române, culturale, sociale și de binefacere din Ungaria, într'o singură asociațiune, pentruca cu puteri unite să rezoalve astfel de probleme, la cari cu toatele se pot angaja cu plăcere și din toată inima; să facă cunoscută în cercuri cât mai largi munca femeilor în favorul omenimei, diversitatea și extensiunea aceleia; să ușureze contactul, înțelegerea reciprocă, încrederea și conlucrarea acelor femei române, cari se străduiesc în ori ce formă spre binele societății; să creeze un centru, unde femeile să poată conveni, și în fine ca probleme speciale vor fi:

a) Problema educațiunii fiicelor noastre.

b) Cultivarea sentimentului religios și îngrijirea locașurilor sfinte

c) Cultivarea industriei naționale române femeiești și păstrarea și perfecționarea motivelor naționale române; aranjarea de expoziții.

d) Educațiunea sistematică în gospodărie și industrie casnică; înflințarea și susținerea școlilor de acest fel

e) Instituțiuni filantropice, ca îngrijirea bolnavilor, a celor lipsiți și a celor săraci.

f) Inființarea de orfelinate, eventual ajutorarea orfelinatelor, ce s'ar inființa din partea bisericelor române din patrie.

§ 3.

»Uniunea« nu restrânge întru nimica în nici o privință independența absolută a reuniunilor de femei asociate, ci dincontră voește să promoveze influența reciprocă, să întărească sentimentul de solidaritate, să promoveze scopurile sociale comune.

§ 4.

Din «Uniune« sunt eschise chestiunile confesionale și politice.

Sediul.

§ 5.

Sediul «Uniunei« este orașul liber regesc Brașov.

Sigilul.

§ 6.

Sigilul va purta inscripția: Uniunea femeilor române din Ungaria» în cerc, iar la mijloc sentința: «Un cuget și o simțire». Limba oficială a «Uniunii» în toate afacerile e cea română.

Membrele.

§ 7.

Membră a »Uniunei» femeilor române din Ungaria poate fi orice Reuniune de femei române

O principesă îngropată de viie Zilele trecute a fost îngropată la Neapole principesa Novoti, despre care circulă acum svonul prin oraș că nu ar fi fost moartă ci se afla numai într-o stare de letargie și deci că a fost îngropată de viie. Autoritățile orașului au orânduit o anchetă.

—o—

Producțiunea mondială a cărților. Dela inventarea tipografiei, numărul cărților publicate în toate țările din lume, nu pare să treacă peste numărul de 11.638.810 Socoteala aceasta e făcută de »Buletinul institutului internațional de bibliografie«. In numărul stabilit, de zisul Buletin, intră și »incunabulele« sau cărțile imprimate în timpul primitiv al artei lui Guttenberg, cuprins între anii dela 1436 până la 1500. Inbunaculele germane sunt cele mai numeroase, precum se și cuvenea, de vreme ce la Germani s'a întemeiat arta tiparului. Eruditii de peste Rin le socotesc la cifra de 20 mii, care pare însă exagerată. Italienii numără și ei 6,636 incunabule, olandezii 2.049 și francezii 1.125.

Producțiunea cărților a luat însă desvoltarea cea mai mare dela începutul secolului XIX încoace. Astfel dela 1900 până la 1908 au eșit de subt teascurile tipografice, din lumea întreagă, un număr de 8.614.000 cărți. Media producțiunii anuale, care era numai de 1.250 cărți în perioada dela 1500 la 1536, a trecut peste 10 mii de cărți, pe an, numai dela 1700 încoace. Și în fine, în 1887 producțiunea anuală trece pentru prima oară, cu ceva peste suma de 100 mii. Dela 1900 până la 1908, media cărților apărute este de 174.375 pe an.

Astfel precum se vede dela începutul artei gutteebergiene, până'n vremurile noastre, producțiunea cărților s'a insutit In periodul dela 1900 până la 1908 este exact de 140 de ori mai mult decât fusese în perioada dintre anii 1500 și 1536.

Și va mai crește încă mormanul de cărți până la proporția de dealuri, și munți, în care se va condensa cugetarea omenească, bună și rea, formând precipitate care se vor lăsa greu la fund, iar deasupra va pluti, din multul scris, numai puțină esență limpede.

—o—

Explozia unui dirijabil. »Citta din Milano« a fost cel mai mare dirijabil al armatei italiene; avea o lungime de 77 metri cu o circonferință de 80 metri, având aplicate două motoare. Nu de mult a fost construit de inginerul Forlanini, prin subscripție națională. Acum făcând o ascensiune de probă, a trebuit să aterizeze lângă orășelul Cantu, din cauza unui defect la cârmă. Populația a năvălit să vază minunea iar poliția neputând ținea pe curioși la distanță unii s'au apropiat cu țigareta aprinsă de balon. S'a produs o explozie teribilă, care a nimicit dirijabilul și a rănit peste 50 de oameni. Lăsând la o parte victimele, pagubele materiale se urcă la 3—4 milioane lire.

—o—

Invitare. Subscrisul comitet invită cu onoare la *Festivalul* inaugurării primului monument (mare cruce de marmură), — ridicat în memoria lui *Aurel Vlaicu* geniul aviaticei române, din partea credincioșilor și cu sprijinul corului bisericesc din Giroc, ce se va ținea Luni, în a doua zi a sfintelor Paști

Giroc (Gyüreg). la 1/14 Aprilie 1914.

D. Voniga, preot, At. Raicu, inv. penz. Tr Telescu. inv.
Tr. Petcu, preot, M. Bocșa, inv. I. Gaița epitrop,

PROGRAMUL:

I. Actul sfințirei;

1. După sf. Liturghie, la orele 11 procesiune solemnă la crucea ridicată la marginea comunei dinspre Timișoara,
2. Sfințirea apei prin preoții celebranți și stropirea crucii cu sfânta Aghiasmă.
3. Cuvântare solemnă, ținută de preotul D. Voniga.
4. Incheierea serviciului în sfânta biserică.

II. După amiazi:

Ruga tinerimei cu jocuri și cântări.

III. Seara:

La orele 8 în sala școlii superioare

Concert și teatru

sub dirigența învăț. M. Bocșa, cu următorul program:

1. »Hristos a înviat«. cor mixt.
2. »Moara«, cor bărbătesc de Chiriac.
3. »Ioan Păpușerul«, monolog de V. Alexandri, predat de I. Văcan.
4. »Cimpoiul«, cor mixt cu solo de I. Velcean.
5. »Negustorul și nărodul«. dialog predat de G Dumitru și I. Tinca.
6. »Creangă ruptă«, cor mixt de I. Vidu.
7. »Chinem tograful«. comedie într'un act de D. Bosca.
8. »Fa Mariță«, cor mixt cu solo de C. Savu.

După concert petrecere dansantă.

Comitetul aranjator.

—o—

O groaznică nenorocire aviatică a avut loc pe câmpul de aviație dela Aspern. Doi aviatori, Lemoine și Bourhis s'au ridicat cu un aparat până la înălțimea de 400 metri. Bourhis, care era ca pasager, desfăcu la un moment un parașut (umbrelă cu care voia să sară din aeroplan) spre a se scoborâ la pământ. In clipa aceea sute de mii de spectatori văzură îngroziți cum parașutul nu se deschise decât pe jumătate, se isbi de aeroplan, se închise din nou și se prăvăli cu iuțeala fulgerului împreună cu Bourhis, ca un bloc de piatră azvârlit din înălțime. La căderea nenorocitului aviator, un țipăt sfâșietor, eșit din piepturile mulțimei, cutremură văzduhul.

In aceiași clipă se prăvăli la pământ și aeroplanul pilotat de Lemoine, din cauza ciocnirei cu parașutul, sfărâmându-se în bucăți.

Bourhis are o mână și un picior rupte și răni grave la cap. In momentul când a fost bandajat, nenorocitul aviator, care și-a pierdut mintea, a început să râdă cu hohote. Rănile căpătate de Lemonie sunt grave.

„Biblioteca poporală a Asociațiunii".

Acum, în preajma sfintelor sărbători ale Invierii Domnului Hristos, ne vine în minte cântarea: »Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că a Domnului mărire peste tine a strălucit«. Așa ne poruncește biserica noastră strămoșească prin cântarea dela sărbătoarea sărbătorilor. Și noi ca creștini și credincioși ai sfintei noastre biserici datori suntem să urmăm acestei mare porunci: »Luminează-te, luminează-te».

Da, să ne luminăm și să ne »curățim simțirile, ca să vedem pe Hristos strălucind«.

Toți cei »purtători de lumină» să ne apropiem cu toată dragostea și cu toată increderea de poporul lui Hristos și »ca fiii luminii umblând, să răscumpărăm vremea, căci zilele rele sunt«.

Intăriți în credință, că glasul acestor cântări înălțătoare de inimi, nu va răsuna în pustiu, apelăm și de astădată la bunăvoința și sprijinul fruntașilor, cari trăesc în nemijlocita apropiere a sătenilor noștri și dela cari, în cea mai mare parte atârnă deșteptarea și luminarea săteanului român, să grăbească cu înscrierea membrilor ajutători la »Asociațiune«.

Cu toate opintirile ce se fac pentru susținerea școalelor noastre confesionale, totuși vedem că o mare parte a copiilor dela sate rămân analfabeți. Causa nu poate fi decât necercetarea școalei. Aceia, cari trec prin școala de toate zilele, dacă n'au norocul să cerceteze și școala de repetiție, după câțiva ani, abia dacă mai pot ceti. Școalele de adulți ne lipsesc cu totul. Copiii ajunși la anii junețiu, o parte sunt analfabeți, o altă parte abia dacă mai pot rosti câte 2—3 sunete și numai puțini sunt, cari să poată ceti mai fluent.

Apoi, »plânge-te române că n'ai și nu-ți dă Dumnezeu». Că nu ești luat în samă și ești dat înapoi de peste tot locul.

Instituțiunea noastră culturală. »Asociațiunea« a voit și voește cu tot dinadinsul să suplinească aceste neajunsuri Spre acest scop a pus la cale cursurile pentru analfabeți, și pentru cei cunoscători de slove editează cărțile din »Biblioteca poporală a Asociațiunii«. Voește să dea la toți fiii neamului nostru prilegiul de a se lumina. Fiecare sătean să aibă în casa lui anumite cărți, cari să-l îndemne a îndrăgosti cetitul și să-l rețină pe el și pe ai lui dela »căile celor fără de lege«.

Având și numai acestea în vedere, e datorința noastră, ca fiecare să conlucrăm pentru ajungerea acestor scopuri mărețe.

»Asociațiunea« suntem noi, fără sprijinul și conlucrarea noastră, ea nu poate să facă nimic. Puterea de viață și de activitate rodnică, atârnă dela numărul membrilor.

Dintre cele 82 de despărțăminte câte are »Asociațiunea» până de prezent, cu ajutorul cărora nizuește a împrăștia întunerecul și a revărsa lumină, unele și au împlinit și în anul acesta datorința. Sunt comune ai căror conducători au înscris 20—90 de membri ajutători. In astfel de comune, numărul membrilor n'a scăzut ci a crescut.

Cu durere trebue să spunem că avem peste 30 de despărțăminte din raionul cărora n'am primit nici o listă cu membrii ajutători.

Știm, că răspunderea nu poate să cadă numai asupra despărțămintelor, ea se restrânge și asupra fruntașilor dela sate.

Dacă fiecare despărțământ ar încrie numai câte 150 membri ajutători. »Asociațiunea» ar putea să aibă cel mai puțin 12.000 de membrii. Atunci cu mai multă ușurință s'ar putea înfăptui îmbunătățirile reclamate.

In anul acesta au apărut până acum »Povestea unei coroane de oțel«, »Popa Tanda« și »Emigrarea la America«. Aceste s'au expedat membrilor înscriși până acum. Cartea a patra »Dela sate« scrisă de dl I. Agârbiceanu, e la compactor și se va expedia în zilele acestea.

Ca dovadă despre buna primire ce a întâmpinat cărțile de până acum, ar putea să servească scrisorile singuraticilor săteni, cari cer să fie și ei înscriși ca membri ajutători cu taxa de 2 cor. în schimbul cărora să primească 10 cărți și un calendar.

Rugăm deci cu toată insistența pe fruntașii, conducători ai sătenilor noștri, să se grupeze cu toții în jurul »Asociațiunii« și să grăbească cu înscrierea membrilor ajutători.

Poporul are lipsă de lumină, aceasta să i-o dăm și atunci va înțelege și el cântarea: »Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că a Domnului mărire preste tine a strălucit«.

„Biroul Asociațiunii".

Editor și redactor responzabil:
Dumitru I. Vlaicu.

din Ungaria, care în înțelesul statutelor aprobate stă în serviciul societății, culturei, economiei sau binefacerii.

Anunțarea membrelor se face verbal sau în scris la președintă, iar primirea o decretează Comitetul cu majoritate de voturi și fără motivare.

§ 8.

Dreptul de membră încetează prin declarațune verbală sau în scris la președintă cu cel puțin 3 luni înainte de încheierea anului administrativ sau prin deciziunea de eschidere a Comitetului adusă cu $^{2}/_{3}$ părți din numărul voturilor.

Membra eschisă are dreptul de a apela la Congres în termin de 8 zile dela intimarea deciziunei în scris.

Membrele repășite sunt datoare a-și indeplini toate angajamentele față de «Uniune» până la finea anului de repășire.

Dar nici membrele repășite nici cele eschise nu mai au nici un frept față de «Uniune« din momentul intrării în valoare a repășirei ori eschiderei lor.

§ 9.

Ceice se obligă a ajuta «Uniunea» cu cotizațiuni anuale sau cu donațiuni ori contribuiri mai mari, pot fi proclamați de Congres membri ajutători ori binefăcători; iar ceice își câștigă merite deosebite pentru «Uniune» pot fi proclamați membri onorari.

Taxele.

§ 10.

Fiecare reuniune plătește anual taxa de membră de cel puțin 20 cor. la cassa «Uniunei».

Taxa aceasta se plătește în cele trei luni prime ale anului solar și la caz de neplătire se poate și executa prin judecătoriile competente.

Reuniunile însă pot răscumpăra această taxă anuală plătind odată pentru totdeauna taxa de cel puțin 400 K deodată sau cel mult în 4 rate egale in intervale de câte un an

Drepturile membrelor.

§ 11.

Fiecare Reuniune ca membră are drept de două voturi în Congresele «Uniunei». Aceste voturi le exersează prin președintă și vicepreședintă, iar în caz de impiedecare a acestora prin două membre delegate cu mandat scris din partea Comitetului.

Numai membrele reprezentante pot fi alese in Comitetul «Uniunei» sau ca funcționare ale ei.

Reprezentarea diferitelor reuniuni se poate face numai personal prin membre delegate.

Membri ajutători, binefăcători și onorari n'au drept de vot, nici drept de a fi aleși.

Fondurile „Uniunei".

§ 12.

Din taxele anuale, din interesele capitalului de răscumpărare a acestora și din jumătate a sumelor intrate fără destinațiune specială se va forma *fondul disponibil* al «Uniunei«, care se va intrebuința pentru acoperirea cheltuielilor de administrațiune de tot felul amăsurat deciziunii prealabile a Comitetului și Congresului.

Președinta poate asigna din acest fond sume până la 50 K, care le va supune ulterior spre aprobare la Comitet.

Plătiri din acest fond se pot face numai cu chitanțe signate de președintă.

(Va urma).

Tipografia Ciurcu & Comp., Brașov.